

УДК 378.147:376:373.3

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2026-1.04>**Валерій БУЛАТОВ**

доктор філософії з дизайну,

доцент кафедри графічного дизайну,

завідувач кафедри графічного дизайну

Український гуманітарний інститут;

докторант

інституту педагогічної освіти і освіти дорослих

імені Івана Зязюна НАПН України

bulatov@ugi.edu.ua

ORCID: 0000-0003-0832-2429

**ОБҐРУНТУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ З ІНКЛЮЗИВНИМ ДИЗАЙНОМ
У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Анотація. Метою статті є теоретичне обґрунтування та визначення перспективних напрямів розвитку системи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, орієнтованої на оволодіння інструментарієм інклюзивного дизайну (ІД) для створення безбар'єрного освітнього середовища в умовах сучасної вищої школи. **Методологічну** основу роботи становить поєднання системного, компетентнісного та середовищного підходів, що дають змогу розглядати підготовку вчителя як цілісний процес формування готовності до проектування інклюзивного простору. Теоретичний базис дослідження ґрунтується на фундаментальних положеннях педагогічної прогностики та концепції інклюзивного дизайну в освіті, що визначають вектори модернізації вищої школи. Для обґрунтування результатів використано комплекс методів термінологічного аналізу, прогностичного моделювання та синтезу інноваційного досвіду створення безбар'єрного освітнього середовища. **Наукова новизна** дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні прогностичної моделі підготовки майбутніх учителів початкових класів, що базується на інтеграції принципів інклюзивного дизайну в освітній процес вищої школи та вдосконаленні концептуальних підходів до формування професійної компетентності педагога, яка разом з методиками інклюзивного навчання охоплює здатність до проектування універсальних освітніх рішень у фізичному, дидактичному та цифровому просторах закладу освіти. **Висновки.** Узагальнено, що прогностичний розвиток підготовки вчителів початкових класів потребує переходу від вузькоспеціалізованих методик інклюзії до впровадження концепції інклюзивного дизайну як універсального стандарту організації освітнього процесу в ЗВО. Доведено, що ефективність такої підготовки залежить від формування у майбутніх педагогів комплексної здатності проектувати адаптивне освітнє середовище, що гармонійно поєднує архітектурну доступність, дидактичну гнучкість та цифрову інклюзію. Визначено, що стратегічною перспективою досліджуваної системи є створення цілісного безбар'єрного простору у вищій школі, де інклюзивний дизайн виступає не лише об'єктом вивчення, але й фундаментальним принципом взаємодії всіх учасників навчання.

Ключові слова: підготовка вчителів початкових класів, інклюзивний дизайн, заклади вищої освіти, безбар'єрне освітнє середовище, професійна компетентність, педагогічна прогностика, перспективні напрями.

© В. Булатов, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Valeriy BULATOV

Doctor of Philosophy in Design,

Associate Professor at the Department of Graphic Design,

Head of the Department of Graphic Design

Ukrainian Humanitarian Institute;

Doctoral Candidate

of the Institute of Pedagogical Education and Adult Education

named after Ivan Zyazyun, National Academy of Sciences of Ukraine

bulatov@ugi.edu.ua

ORCID: 0000-0003-0832-2429

SUBSTANTIATION OF PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF TRAINING OF PRIMARY TEACHERS TO WORK WITH INCLUSIVE DESIGN IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM

Abstract. *The purpose of the article is to theoretically substantiate and identify promising areas for the development of the system of professional training of future primary school teachers, focused on mastering the tools of inclusive design for creating a barrier-free educational environment in the conditions of a modern higher school. The methodological basis of the work is a combination of systemic, competency-based and environmental approaches, which allow us to consider teacher training as a holistic process of forming readiness for designing an inclusive space. The theoretical basis of the study is based on the fundamental provisions of pedagogical prognostics and the concept of Universal Design in education, which determine the vectors of modernization of higher school. To substantiate the results, a complex of methods of terminological analysis, predictive modeling and synthesis of innovative experience in creating a barrier-free educational environment was used. The scientific novelty of the study lies in the theoretical substantiation of the predictive model of training future primary school teachers, which is based on the integration of the principles of inclusive design into the educational process of higher education, and in the improvement of conceptual approaches to the formation of a teacher's professional competence, which, along with the methods of inclusive learning, includes the ability to design universal educational solutions in the physical, didactic and digital spaces of an educational institution. Conclusions. It is generalized that the predictive development of primary school teacher training requires a transition from highly specialized inclusion methods to the implementation of the concept of inclusive design as a universal standard for organizing the educational process in higher education. It is proven that the effectiveness of such training depends on the formation in future teachers of a comprehensive ability to design an adaptive educational environment that harmoniously combines architectural accessibility, didactic flexibility and digital inclusion. It was determined that the strategic perspective of the studied system is the creation of a holistic barrier-free space in higher education, where inclusive design is not only an object of study, but also a fundamental principle of interaction of all participants in the study.*

Key words: *primary school teacher training, inclusive design, higher education institutions, barrier-free educational environment, professional competence, pedagogical prognostics, promising directions.*

Постановка проблеми. Першочерговим завданням є здійснення теоретичного аналізу сучасного стану та прогностичних тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти в контексті впровадження принципів інклюзивного дизайну. Необхідно уточнити сутність та структуру професійної готовності майбутніх учителів початкових класів до створення безбар'єрного освітнього середовища як інтегративного складника їхньої фахової компетентності. Важливим аспектом дослідження є обґрунтування прогностичної моделі підготовки фахівців, яка б охоплювала взаємозв'язок фізичного, цифрового та дидактичного просторів закладу освіти. Потребує детального вивчення інструментарій інклюзивного дизайну, що може бути інтегрований

у зміст навчальних дисциплін підготовки бакалаврів та магістрів початкової освіти. Кінцевим завданням є визначення стратегічних перспектив і практичних рекомендацій щодо вдосконалення освітніх програм ЗВО задля забезпечення якісної підготовки педагогів до роботи в умовах інклюзивної трансформації суспільства.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Інтеграція інклюзивного дизайну у процес підготовки вчителів початкових класів у системі вищої освіти сприяє формуванню професійної готовності педагогів до створення безбар'єрного освітнього простору, де кожен учень має рівні можливості для самореалізації незалежно від індивідуальних особливостей сприйняття. Розроблення

перспективних моделей підготовки педагогів початкової ланки до роботи в умовах інклюзивного дизайну є предметом ґрунтовних розвідок багатьох науковців як в Україні, так і за її межами. Нормативно-стратегічний вектор інклюзії в Україні ґрунтується на законах «Про освіту» [7] та «Про вищу освіту» [5], які визначають інклюзивність як обов'язкову складову частину сучасного освітнього процесу. «Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року» [3] спрямовує зусилля держави на перехід від формальної присутності учнів до створення реального безбар'єрного середовища. Водночас новий професійний стандарт вчителя (2024) [6] закріплює інклюзивну компетентність як базову вимогу, що зумовлює необхідність оновлення змісту підготовки педагогів у закладах вищої освіти.

Теоретико-методичні засади підготовки вчителів, представлені фундаментальними дослідженнями І. Демченко [1] та З. Шевців [9], розкривають структуру готовності майбутнього вчителя до інклюзії, акцентуючи увагу на поєднанні психологічної налаштованості та володінні спеціальними методиками. І. Демченко [1] виокремлює аксіологічний та праксеологічний компоненти підготовки. З. Шевців [9] обґрунтовує модель підготовки, яка базується на специфіці інклюзивного середовища саме початкової школи.

Концепція інклюзивного дизайну та цифрової трансформації представлені зарубіжними дослідниками Р. Імрі та П. Хал (R. Imrie, P. Hall) [15], С. Сесарі (S. Sessacci) [10], які розглядають інклюзивний дизайн як стратегію створення продуктів та середовищ, зручних для всіх користувачів без потреби в адаптації. В українському дискурсі О. Криклій [2] доповнює це концепцією цифрової інклюзії, що є критично важливим для початкової школи в умовах дистанційного та змішаного навчання. Це корелюється з роботами Х. Мансур (H. Mansur) [16] щодо дизайну навчання в епоху Society 5.0, де технології стають інструментом індивідуалізації.

Питанню розвитку універсального дизайну для навчання та зарубіжному досвіду приділяли увагу Х. Чен та І. Орозко (H. Chen [11] та I. Orozco) [18], вважаючи, що успіх інклюзії залежить від ставлення вчителів до стратегій

універсального дизайну для навчання. Дослідження підкреслюють необхідність переходу від «адаптації під дитину» до превентивного проєктування уроку (Х. Донг (H. Dong)) [14] та важливість методичних і афективних стратегій викладачів (А. Моріна Дієз (A. Morina Díez)) [17].

Дослідження питань інклюзії у вищій освіті як фундаментальному середовищі професійної підготовки засвідчують, що ефективне навчання майбутніх педагогів можливе лише за умови їхнього занурення в інклюзивний простір самого університету. Зокрема, О. Оржель та ін. [4], І. Соколова та В. Бондаренко [8] акцентують на тому, що майбутній вчитель може навчитися інклюзії лише в інклюзивному середовищі самого університету. Соціальна інклюзія у ЗВО виступає «живою моделлю» для студентів, а аналіз через Scopus Е. Котан, М. Д'яченко (A. Cotán [12], M. Diachenko [13]) підтверджує світовий тренд на розроблення інклюзивних методологій саме для вищої школи.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та визначенні перспективних напрямів розвитку системи професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів, орієнтованої на оволодіння інструментарієм інклюзивного дизайну для створення безбар'єрного освітнього середовища в умовах сучасної вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Глобальні трансформації в освітньому просторі України зумовлюють необхідність переосмислення підходів до професійної підготовки педагогів. Особливої актуальності це набуває в контексті створення безбар'єрного середовища, де вчитель початкових класів виступає не лише транслятором знань, але й проєктувальником адаптивного простору. Професійна підготовка майбутніх учителів до роботи в інклюзивному середовищі регулюється базовими нормативними актами. Закони України «Про освіту» [7] та «Про вищу освіту» [5] створюють юридичне підґрунтя для забезпечення рівного доступу до якісних освітніх послуг. Важливим стратегічним орієнтиром є «Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року» [3], яка акцентує увагу на подоланні бар'єрів та забезпеченні індивідуальної освітньої траєкторії для кожного учня.

На особливу увагу заслуговує Наказ МОН України від 24 грудня 2024 року № 1225 [6], яким затверджено Професійний стандарт вчителя. Цей документ фактично закріплює інклюзивну компетентність як обов'язкову складову частину кваліфікаційного профілю педагога, вимагаючи від ЗВО оновлення змісту освітніх програм. Аналіз досліджень М. Дяченко [13] підтверджує, що інклюзивна освіта в Україні пройшла шлях від поодиноких експериментів до системних досягнень, проте виклики щодо методичної готовності вчителів залишаються актуальними.

Інклюзивний дизайн у системі освіти розглядається як методологія створення середовища, що є максимально доступним для всіх категорій учнів без необхідності додаткової адаптації чи спеціалізованого перепроєктування [15]. На відміну від традиційного підходу, інклюзивний дизайн орієнтований на людське різноманіття як вихідну точку проєктування [10]. Така методологія передбачає зміщення фокусу з виправлення «недоліків» конкретної дитини на усунення системних бар'єрів у самому освітньому середовищі, що робить навчання комфортним для кожного учасника процесу. У контексті вищої освіти це означає підготовку вчителя, здатного ще на етапі планування уроку враховувати варіативність когнітивних та фізичних можливостей учнів, використовуючи гнучкі навчальні програми та методи оцінювання. Таким чином, інклюзивний дизайн виступає не просто технічним інструментом доступності, а фундаментальною філософією сучасної початкової школи, де архітектурні, інформаційні та цифрові рішення гармонійно поєднуються для підтримки індивідуального

розвитку особистості. Реалізація інклюзивного дизайну в безбар'єрному просторі початкової школи здійснюється через комплексне поєднання архітектурної доступності та ергономіки для забезпечення автономності учнів, розроблення мультимодального навчального контенту та впровадження цифрової інклюзії як ключового інструмента вирівнювання освітніх можливостей (табл. 1) [2].

Основним вектором модернізації вищої школи є впровадження концепції інклюзивного дизайну для навчання. Ефективність інклюзії безпосередньо залежить від позитивного ставлення вчителів до стратегій ІД та їхньої здатності проєктувати гнучкі освітні сценарії [11]. Впровадження цієї концепції вимагає від закладів вищої освіти трансформації навчальних планів, де майбутні вчителі опановують способи представлення матеріалу в різних форматах, що забезпечує рівний доступ до знань для всіх категорій учнів. Крім того, системне використання стратегій ІД у процесі професійної підготовки дає змогу студентам на практиці засвоїти алгоритми створення інклюзивних освітніх сценаріїв, що стають основою їхньої подальшої педагогічної діяльності в початковій школі. Успішне засвоєння зазначених сценаріїв потребує чіткої структуризації освітніх реформ у межах університету, тому запропонована типологія перспективних напрямів розвитку підготовки майбутніх учителів початкових класів до роботи з інклюзивним дизайном дає можливість систематизувати процес модернізації вищої школи за трьома ключовими рівнями: змістово-технологічним, середовищним та стратегічно-цифровим (рис. 1).

Таблиця 1

Тріада реалізації інклюзивного дизайну в освітньому просторі

Вимір інклюзивного дизайну	Зміст та ключові характеристики	Практичне втілення в початковій школі
Фізичний вимір	Ергономіка та доступність приміщень: створення середовища, що мінімізує фізичні бар'єри та сприяє автономності	Регульовані меблі, відсутність порогів, зонування класу (відпочинок/навчання), тактильні вказівники та адаптивне освітлення
Інформаційний вимір	Мультимодальність: подача навчального матеріалу через різні канали сприйняття для охоплення всіх типів інтелекту	Використання шрифту Брайля, аудіосупровід текстів, інфографіка, візуальні розклади та використання природних матеріалів для тактильності
Технологічний вимір	Цифровізація та асистивні технології: застосування IT-інструментів для компенсації функціональних обмежень учнів	Спеціальні клавіатури, програмне забезпечення для перетворення мовлення на текст, інтерактивні панелі та застосунки для альтернативної комунікації

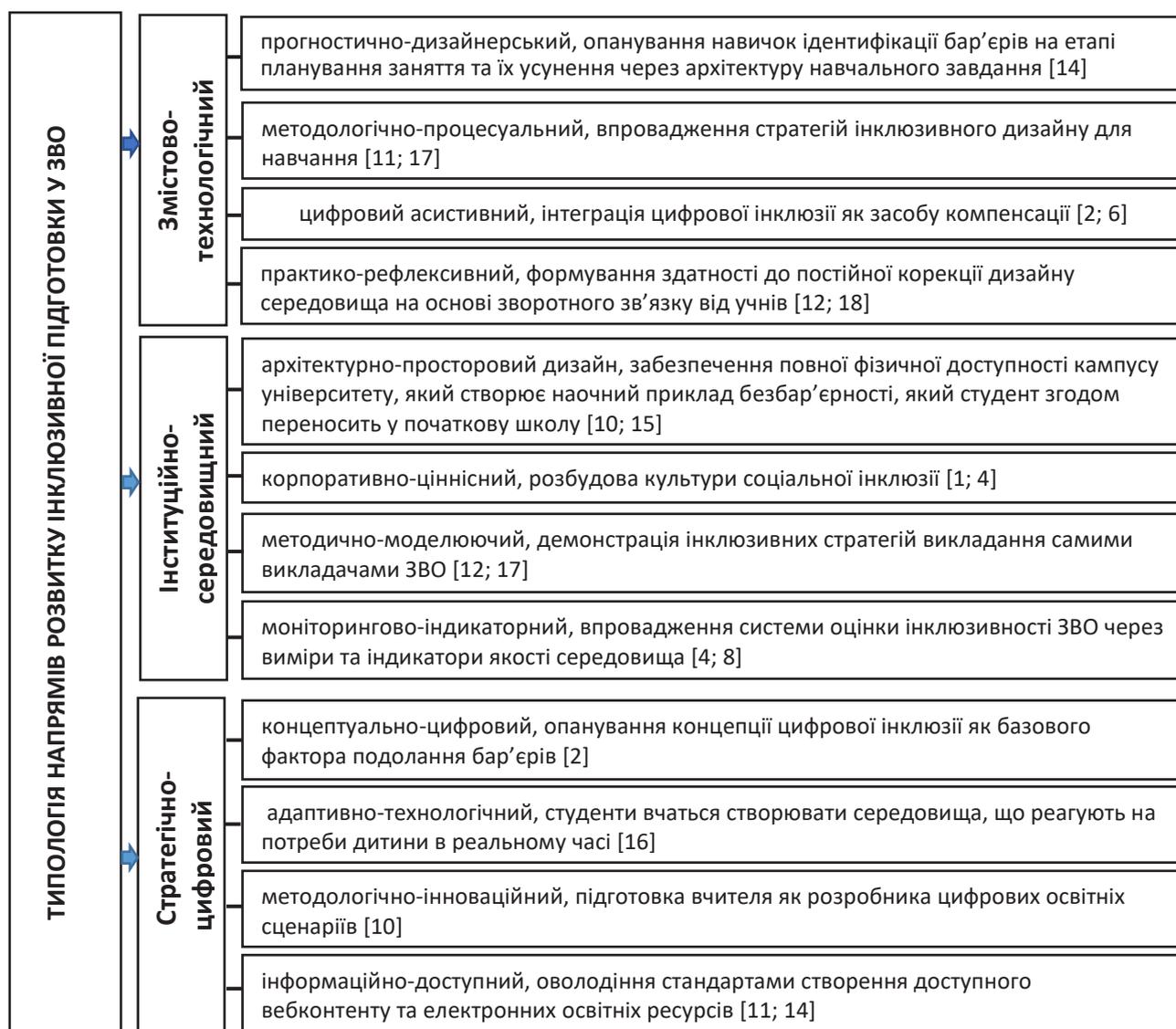

Рис. 1. Типологія напрямів розвитку інклюзивної підготовки у ЗВО

Запропонована типологія дає змогу системно інтегрувати концепцію інклюзивного дизайну в освітній простір вищої школи, охоплюючи як внутрішню трансформацію середовища ЗВО, так і змістове наповнення фахової підготовки. Впровадження цих напрямів забезпечує перехід від теоретичного вивчення інклюзії до практичного оволодіння інструментарієм універсального дизайну та цифрових технологій, що є фундаментальною умовою готовності вчителя, до створення безбар'єрного простору в початковій школі [14; 16].

Формування фахової готовності майбутніх учителів до проектування інклюзивного уроку потребує інтеграції специфічних методичних підходів, де викладачі ЗВО демонструють студентам живий зразок безбар'єрної взаємодії

через афективні та методичні стратегії [17]. Ключовим елементом підготовки є контент-аналіз міжнародних наукових трендів [12], що дає змогу студентам критично оцінювати світовий досвід імплементації інклюзивних рішень. Практичне опанування інструментарієм інклюзивного дизайну реалізується через розроблення дидактичних матеріалів за принципами, які забезпечують багаторівневе залучення учнів до освітнього процесу. Завершальним етапом стають рефлексивні практики [18], що базуються на професійному досвіді фахівців і допомагають студентам усвідомити етапи власного становлення як інклюзивного вчителя.

Висновки. Проведений аналіз нормативно-правової бази засвідчує перехід України до стратегії реальної безбар'єрності, що

закріплює інклюзивну компетентність як обов'язкову вимогу професійного стандарту вчителя. Встановлено, що інклюзивний дизайн у початковій школі виступає превентивним інструментом усунення бар'єрів, де цифрова інклюзія та архітектурна доступність забезпечують рівні можливості для всіх учнів. Обґрунтована типологія перспективних напрямів розвитку підготовки охоплює змістово-технологічний, інституційно-середовищний, стратегічно-цифровий та практико-рефлексивний рівні трансформації вищої школи. Ефективність такої підготовки базується на впровадженні інструментарію ІД, використанні афективних стратегій викладачів та залученні

студентів до рефлексивних практик на основі міжнародного досвіду. Зрештою, інтеграція концепції інклюзивного дизайну в систему вищої освіти дає змогу сформуванню фахової готовності майбутнього вчителя до проектування адаптивного та безбар'єрного освітнього простору.

Подальші дослідження будуть спрямовані на розроблення методичного забезпечення та практичного інструментарію імплементації принципів інклюзивного дизайну в освітні програми підготовки вчителів, а також на створення системи індикаторів для моніторингу інклюзивності середовища закладів вищої освіти.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Демченко І. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутнього учителя початкових класів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Умань, 2016. 44 с.
2. Криклій О. Концепція цифрової інклюзії: сутність, фактори, елементи. *Економічні горизонти*. 2022. № 3 (21). С. 62–71. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(21\).2022.263631](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(21).2022.263631).
3. Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 червня 2024 року № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>.
4. Оржель О., Власова І., Головка Л., Петрос О., Цимбалюк С., Шофолова Н. Соціальна інклюзія у сфері вищої освіти: теоретико-концептуальні засади, цільові групи, виміри та індикатори: монографія. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2024. 122 с. DOI: <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-46-5-2024>.
5. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://sqe.gov.ua/law/zakon-ukraini-N-1556-vii-pro-vishhu-osvitu>.
6. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: Наказ Міністерства освіти і науки України від 24 грудня 2024 року № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>.
7. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://sqe.gov.ua/law/zakon-ukraini-pro-osvitu>.
8. Соколова І., Бондаренко В. Упровадження інклюзивного підходу до навчання в закладах вищої освіти України: виклики та перспективи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2024. № 4 (138). С. 140–151. DOI: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2024.04/140-151>.
9. Шевців З. Теорія і методика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи в інклюзивному середовищі загальноосвітнього навчального закладу: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Рівне, 2017. 44 с.
10. Ceccacci S. Study and development of methodologies and advanced solutions to support design of smart and inclusive environment: Ph.D. Dissertation. Ancona, Italy, 2017. 117 p.
11. Chen H., Evans D., Luu B. Moving towards inclusive education: Secondary school teacher attitudes towards universal design for learning in Australia. *Australasian Journal of Special and Inclusive Education*. 2023. Vol. 47. P. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.1017/jsi.2023.1>.
12. Cotán A., Gallardo-López J. A., López-Noguero F. Inclusive Methodological Strategies for Students with Disabilities in Higher Education: Content Analysis through Scopus. *Publicaciones*. 2024. Vol. 54 (2). P. 15–35. DOI: <https://doi.org/10.30827/publicaciones.v54i2.30488>.
13. Diachenko M., Voroshchuk O., Romanova T. et al. Inclusive education in Ukraine: achievements, challenges, prospects. *Revista Eduweb*. 2024. Vol. 18 (4). P. 35–48. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.04.3>.
14. Dong H. Strategies for teaching inclusive design. *Journal of Engineering Design*. 2010. Vol. 21 (2/3). P. 237–251. <https://doi.org/10.1080/09544820903262330>.
15. Imrie R., Hall P. Inclusive design. London: Routledge, 2001. <https://doi.org/10.4324/9780203362501>.

16. Mansur H., Utama A. H., Mohd Yasin M. H. et al. Development of inclusive education learning design in the era of society 5.0. *Social Sciences*. 2023. Vol. 12 (1). Art. 35. <https://doi.org/10.3390/socsci12010035>.

17. Moriña Diez A. Faculty members who engage in inclusive pedagogy: methodological and affective strategies for teaching. *Teaching in Higher Education*. 2022. Vol. 27 (3). P. 371–386. <http://dx.doi.org/10.1080/13562517.2020.1724938>.

18. Orozco I., Moriña A. How to become an inclusive teacher? Advice from Spanish educators involved in early childhood, primary, secondary and higher education. *European Journal of Special Needs Education*. 2023. Vol. 38 (5). P. 1–16. DOI: <http://doi.org/10.1080/08856257.2022.2145688>.

REFERENCES:

1. Demchenko, I. (2016). Teoretychni i metodychni zasady pidhotovky maibutnoho uchytelya pochatkovykh klasiv do profesiynoyi diyalnosti v umovakh inklyuzyvnoyi osvity [Theoretical and methodological principles of training future primary school teachers for professional activity in the conditions of inclusive education]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Uman [in Ukrainian].

2. Krykliy, O. (2022). Kontsepsiya tsyfrovoyi inklyuzyyi: sutnist, factory, elementy [The concept of digital inclusion: essence, factors, elements]. *Ekonomichni horyzonty – Economic Horizons*, 3 (21), 62–71. [https://doi.org/10.31499/2616-5236.3\(21\).2022.263631](https://doi.org/10.31499/2616-5236.3(21).2022.263631) [in Ukrainian].

3. Natsionalna stratehiya rozvytku inklyuzyvnoho navchannya na period do 2029 roku [National strategy for the development of inclusive education for the period until 2029] (2024). Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 07 chervnya 2024 r. No 527-r. *Kabinet Ministriv Ukrayiny – Cabinet of Ministers of Ukraine*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text> [in Ukrainian].

4. Orzhel, O., Vlasova, I., Holovko, L., Petroye, O., Tsymbalyuk, S., & Shofolova, N. (2024). *Sotsialna inklyuziya u sferi vyshchoyi osvity: teoretyko-kontseptualni zasady, tsilovi hrupy, vymiry ta indykatory* [Social inclusion in the field of higher education: theoretical and conceptual foundations, target groups, dimensions and indicators]. Kyiv: Instytut vyshchoyi osvity NAPN Ukrayiny. <https://doi.org/10.31874/978-617-7486-46-5-2024> [in Ukrainian].

5. Pro vyshchu osvitu [On Higher Education] (2014). Zakon Ukrayiny vid 01 lypnya 2014 r. No 1556-VII. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from: <https://sqe.gov.ua/law/zakon-ukraini-N-1556-vii-pro-vishhu-osvitu> [in Ukrainian].

6. Pro zatverdzhennya profesiynoho standartu “Vchytel zakladu zahalnoyi serednyoyi osvity” [On the approval of the professional standard “Teacher of a general secondary education institution”] (2024). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 24 hrudnya 2024 r. No 1225. *Ministerstvo osvity i nauky Ukrayiny – Ministry of Education and Science of Ukraine*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiynoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity> [in Ukrainian].

7. Pro osvitu [On Education] (2017). Zakon Ukrayiny vid 05 veresnya 2017 r. No 2145-VIII. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from: <https://sqe.gov.ua/law/zakon-ukraini-pro-osvitu> [in Ukrainian].

8. Sokolova, I., & Bondarenko, V. (2024). Uprovadzhennya inklyuzyvnoho pidkhodu do navchannya v zakladakh vyshchoyi osvity Ukrayiny: vyklyky ta perspektyvy [Implementation of an inclusive approach to teaching in higher education institutions of Ukraine: challenges and prospects]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyi tekhnolohiyi – Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 4 (138), 140–151. <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2024.04/140-151> [in Ukrainian].

9. Shevtsiv, Z. (2017). Teoriya i metodyka profesiynoyi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly do roboty v inklyuzyvnomu seredovyschchi zahalnoosvitnyoho navchalnoho zakladu [Theory and methodology of professional training of future primary school teachers for work in an inclusive environment of a general educational institution]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Rivne [in Ukrainian].

10. Ceccacci, S. (2017). Study and development of methodologies and advanced solutions to support design of smart and inclusive environment. *Ph.D. Dissertation*. Ancona, Italy [in English].

11. Chen, H., Evans, D., & Luu, B. (2023). Moving towards inclusive education: Secondary school teacher attitudes towards universal design for learning in Australia. *Australasian Journal of Special and Inclusive Education*, 47, 1–13. <https://doi.org/10.1017/jsi.2023.1> [in English].

12. Cotán, A., Gallardo-López, J.A., & López-Noguero, F. (2024). Inclusive Methodological Strategies for Students with Disabilities in Higher Education: Content Analysis through Scopus. *Publicaciones*, 54 (2), 15–35. <https://doi.org/10.30827/publicaciones.v54i2.30488> [in English].

13. Diachenko, M., Voroshchuk, O., Romanova, T., Shevtsova, N., & Tretiakova, T. (2024). Inclusive education in Ukraine: achievements, challenges, prospects. *Revista Eduweb*, 18 (4), 35–48. <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2024.18.04.3> [in English].

14. Dong, H. (2010). Strategies for teaching inclusive design. *Journal of Engineering Design*, 21 (2/3), 237–251. <https://doi.org/10.1080/09544820903262330> [in English].

15. Imrie, R., & Hall, P. (2001). *Inclusive design*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203362501> [in English].

16. Mansur, H., Utama, A.H., Mohd Yasin, M.H., Sari, N.P., Jamaludin, K.A., & Pinandhita, F. (2023). Development of inclusive education learning design in the era of society 5.0. *Social Sciences*, 12 (1), 35. <https://doi.org/10.3390/socsci12010035> [in English].

17. Moriña Díez, A. (2022). Faculty members who engage in inclusive pedagogy: methodological and affective strategies for teaching. *Teaching in Higher Education*, 27 (3), 371–386. <http://dx.doi.org/10.1080/13562517.2020.1724938> [in English].

18. Orozco, I., & Moriña, A. (2023). How to become an inclusive teacher? Advice from Spanish educators involved in early childhood, primary, secondary and higher education. *European Journal of Special Needs Education*, 38 (5), 1–16. <https://doi.org/10.1080/08856257.2022.2145688> [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 29.12.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.01.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.03.2026